

nje sljedbenika na kanibalizam) nije jedinstvena te sve te motive pronalazi i u brojnim drugim pogubljenjima. Zanimljive su paralele ove ikonografija izrazitog nasilja s ikonografijom Kristove muke. No, završava autor, još više je zastrašujuće da javna pogubljenja kao spektakli ve-sele i današnjeg čovjeka, upozoravajući pritom na holokaust, linčovanje na američkom jugu, te Ruandu i Bosnu.

Dva posljednja rada bave se problematikom zločina u hrvatskim zemljama pod mletačkom vlašću – Dalmaciji i Istri u ranom novom vijeku. Članak Lovorke Čoralić, *Unacceptable Social Behaviour or False Accusation: Croats in the Investigations of the Venetian Inquisition* (82-97), temeljen je na autoričnim dugogodišnjim istraživanjima izvora sakupljenih u Fondu Svetog oficija (Santo Ufficio, Savi all' Eresia) odnosno Mletačke inkvizicije pohranjenom u Državnom arhivu u Veneciji. Ovo tijelo, sastavljeno od predstavnika crkvenih i svjetovnih vlasti, bilo je nadležno za sve optužbe za djelovanje protiv načela Katoličke Crkve. Autorica je za ovu priliku analizirala optužbe protiv ljudi s hrvatskog prostora (Dalmacije i zaleđa) iznesene pred venecijsku inkviziciju u periodu druge polovice šesnaestog i u sedamnaestom stoljeću, kada je i zabilježeno najviše optuži protiv ljudi s ovog teritorija. Analiziraju su četiri vrste procesa: prelazak na islam, optužbe za protestantizam, optužbe za okultizam te optužbe za nedolično ponašanje duhovnih osoba (svećenika i redovnika). Za svaku od ispitanih skupina autorica (koliko to izvori dopuštaju) navodi konkretne primjere te analizira optužbe, način vođenja istražnog postupka, istinitosti optužbi, obranu te zakonsku kaznu. Zaključuje da su procesi često ili prekinuti ili okončani samo kaznom pokajanja.

Puno ozbiljniji kriminalni prijestupi bili su, s druge strane, dio istarske novovjekovne stvarnosti, kako nam pokazuje rad Slavena Bertoše *Robbers, Murderers, and Condemned Men in Istria (from the Sixteenth to the Eighteenth Century)* (98-131). Analizirajući društvenu i gospodarsku krizu koja je potresala Mletačku Istru, autor ukazuje na njezin utjecaj na razvoj kriminaliteta u njoj, o kojem svjedoče brojni izvori poput sudskih spisa, knjiga umrlih i korespondencije između mletačke vlasti na poluotoku i one u Veneciji. Siromašni seljaci i novi doseljenici često su se organizirali u bande te sustavno pljačkali te zastrašivali i seosko i gradsko stanovništvo. Izvori svjedoče i o neefikasnosti mletačkih vlasti u suzbijanju zločina. U ovom opsežnom radu autor navodi brojne primjere zločinačkog djelovanja, iznosi podatke o nekim posebno opasnim zločinačkim skupinama te analizira motive i uzroke njihova djelovanja. Zaključuje da se situacija donekle smiruje tek četrdesetih godina 18. stoljeća, ali ujedno ističe da su sveukupni učinci borbe protiv razbojništva u Istri bili skromni.

Knjiga *At the Edge of the Law: Socially Unacceptable and Illegal Behaviour in the Middle Ages and the Early Modern Period* bitan je doprinos hrvatskoj historiografiji iz više razloga. Analizom različitih aspekta ponašanja "na rubu zakona" u srednjovjekovnom i ranonovovjekovnom razdoblju prikazani su specifični problemi koji hrvatsku društveno-pravnu povijest smještaju u opće europske trendove. Postavljaju se i brojna nova pitanja i pokazuje kako se interdisciplinarnom metodologijom otvaraju nove mogućnosti istraživanja, kako za promatrana, tako i za kasnija razdoblja. Dodatnu vrijednost daje i činjenica što je zbornik prevođenjem na engleski jezik postao dostupan i inozemnim povjesničarima te široj publici zainteresiranoj za pravnu i društvenu povijest naših zemalja.

Nikolina Antonić

Obscurity in Medieval Texts, ur. Lucie Doležalová – Jeff Rider – Alessandro Zironi, Medium Aevum Quotidianum. Sonderband, sv. 30, Krems 2013., 196 str.

Knjiga *Obscurity in Medieval Texts* produkt je konferencije *Interpreting and Appropriating Obscurity in Medieval Manuscript Culture* koja je održana 6.-8. listopada 2011. u Pragu. Knjiga sadrži članke različitih autora, napisane na engleskom, francuskom i talijanskom jeziku, koji

su pokušali što zornije pojasniti gdje se nalaze, zašto se pojavljuju i kako se mogu rješavati nejasnoće u nekim srednjovjekovnim tekstovima.

U uvodnom dijelu knjige (1-14) urednici pojašnjavaju semantičko riječi "nejasnoća" (eng. *obscurity*). Same korijene tog značenja pronalaze u Sanskrtu gdje se riječ "nejasnoća" može podijeliti u tri zasebne grupe – nejasnoća kao patnja, nejasnoća kao teret, te nejasnoća kao tajna. Uz korijene u Sanskrtu, urednici također traže značenje u starogrčkom jeziku te drugim indoeuropskim jezicima. Pošto "nejasnoća" može imati više značenja te više uloga, urednici navode zbog čega se pojavljuju neke nejasnoće te u kojim vrstama teksta.

Knjiga započinje člankom Florina Georgea Calina "*Clarifications*" of *Obscurity: Conditions for Proclus's Allegorical Reading of Plato's Parmenides* (15-31), u kojem autor navodi kako je neoplatonist Proklo objašnjavao značenje Platonovog *Parmenida*. Alegorija je za Calina centralni pojam ovog članka te je prema njoj pokušao interpretirati *Parmenida* i pobliže prikazati kako je Proklo gledao na Platonova djela.

Christiane Veyrard-Cosme u članku "*Lucifica nigris tunc nuntio regna figuris.*" *Poétique textuelle de l'obscuritas dans les recueils d'énigmes latines du Haut Moyen Âge (VIIe-VIIIe s.)* (32-48) analizira kolekciju latinskih zagonetki iz 7. i 8. st., te uz njih raspravlja o nejasnoćama povezanim s jezgrovitošću, koje su važne za duhovnost jer su povezane s Bogom te potragom za nekim većim značenjem, odnosno većim bićem.

Na početku članka *The Enigmatic Style in Twelfth-Century French Literature* (49-62) Jeffa Ridera citirana su tri autora koji su živjeli na francuskom području u 12. stoljeću. Prema njima Rider dolazi do zaključka da značenja teksta nisu fiksirana, odnosno stalna, već da variraju od osobe do osobe. Rider tvrdi kako tekstovi koji u sebi sadrže neke nejasnoće dovode do mnogobrojnih značenja. Kao što je u članku Calina središnji pojam alegorija, ovdje je centralni pojam zagonetka, koju Rider stavlja kao jednu od najvažnijih stavki u francuskim tekstovima 12. stoljeća. Potom oko nje navodi autore koji su pridonijeli enigmatičnošću u svojim tekstovima, te one koji su bili protiv toga (primjer s djelom *Quest of the Holy Grail* iz 1225.).

Sljedeci članak naslovljen *Mise en abyme* in Marie de France's *Laiistic* (63-74) napisala je Susan Small. Autorica u članku uvodi pojam *Mise en abyme*, ili u prijevodu "beskonačni regres", što ga definira kao hermenautički uređaj koji stvara značenje kroz razne analoške strukture. Ovaj pojam ona objašnjava preko djela Marie de France *Pjesan o slavuju* iz 12. st., koje segmentarno obrađuje. Na početku ukratko prepričava radnju samog djela, a zatim ga temeljno obrađuje, tražeći u njemu metaforična značenja te ulogu samog pojma *Mise en abyme*.

Greta Dinkova-Bruun, autorica članka *Perturbations of the Soul: Alexander of Ashby and Aegidius of Paris on Understanding Biblical Obscuritas* (75-86), pojašnjava nejasnoće koje se pojavljuju u Bibliji, ali iz perspektiva dvaju srednjovjekovnih pisaca, Aleksandra iz Ashbya (13. st.) i Egidija iz Pariza (13. st.). Aleksandar iz Ashbya navodi tri glavna razloga zbog kojih dolazi do nejasnoća: *obscuritas significationis, uarietas expositionis i mutatio personarum*, dok Egidije daje mističnije značenje nejasnoći pošto piše o Knjizi Otkrivenja sv. Ivana Apostola, odnosno o priči o knjizi sa sedam pečata. Egidije nadalje napada Židove zbog toga što previše doslovno shvaćaju biblijske tekstove u kojima bi, po njegovom mišljenju, trebalo tražiti puno dublje značenje.

Carla Piccone u članku *Versus obscuri nella poesia didascalica grammaticale del XIII sec.* (87-109) prikazuje učenje latinske gramatike i didaktike 13. stoljeća. Ulogu didaktike objašnjava na primjerima didaktičke poezije kod triju pisaca – Aleksandra de Ville Deia, Eberharda iz Bethune i Konrada de Muera.

Članak pod naslovom *Disclosing Secrets: Virgil in Middle High German Poems* (110-123) napisao je jedan od urednika, Alessandro Zironi. U njemu autor objašnjava ulogu Vergilija u njemačkoj srednjovjekovnoj literaturi. Članak je podijelio na više dijelova od kojih svaki prikazuje Vergilija na jedan način. Prvi dio članka govori o Vergiliju kao čarobnjaku koji stvara različite magične predmete. Nadalje Zironi piše o Gervaziju iz Tilburya te njegovom viđenju Vergilija, nakon čega slijedi opis Vergilija u njemačkim poemama od 11. do 14. stoljeća.

Obscuritas legum: *Traditional Law, Learned Jurisprudence, and Territorial Legislation (The Example of Sachsenspiegel and Ius Municipale Magdeburgense)* (124-144) članak je Hirama Kümpera koji govori o nejasnoćama koje se pojavljuju u pravnoj znanosti. Autor analizira dva pravna teksta saksonskog prava – Magdeburškog prava te Saksonskog Ogledala (njem. *Sachsenspiegel*) kako bi što zornije pokazao zbog čega i dalje, uza sve nejasnoće, ovi tekstovi imaju veliki autoritet. Kümper je također u svome članku priložio nekoliko slika samih pravnih tekstova kako bi se i vizualno mogla predočiti važnost ovih dokumenata.

Članak Noela Putnika *To Be Born (Again) from God: Scriptural Obscurity as a Theological Way Out for Cornelius Agrippa* (145-156) objašnjava spise neoplatoničara Corneliusa Agrippe o njegovoj interpretaciji biblijskih tekstova. Putnik smatra da je glavni Agrippin cilj legitimirati svoje teološke sinteze tražeći uporište u samoj Bibliji. Kao primjer autor navodi da je Agrippa promijenio značenje jednog paragrafa iz Ivanova evanđelja. Baš zbog nejasnoća koje se mogu naći u Bibliji Agrippa je mogao slobodno graditi svoju platonsko-hermetičku paradigmu duhovnosti.

Reka Forrai u članku *Obscuritas in Medieval and Humanist Translation Theories* (157-171) objašnjava da prevođenje tekstova ima veliku ulogu u stvaranju nejasnoća unutar srednjovjekovnih tekstova. Pošto se ne može doslovno prevesti neki tekst, razlika između prijepisa i originala može biti velika. Forrai nadalje naglašava da se srednjovjekovni prijevodi dosta razlikuju od renesansnih jer se oni uglavnom fokusiraju na teološke i filozofske tekstove.

Posljednji članak napisao je Päivi M. Mehtonen, pod nazivom *The Darkness Within: First-person Speakers and the Unrepresentable* (172-189), a u njemu autor objašnjava poveznicu između govora u prvome licu te nejasnog jezika u srednjovjekovnim povijesnim i mističnim tekstovima. Također se u članku može pronaći objašnjenje uloge Ciceronove doktrine te literature u prvome licu koja se grana na narativne i nenarativne forme.

Knjiga *Obscurity in Medieval Texts* odličan je mali zbornik radova koji vrlo dobro objašnjava zašto ne smijemo doslovno tumačiti srednjovjekovne tekstove pošto svaki od njih sadržava nejasnoće koje mogu iskriviti značenje nekog teksta. Iz same knjige također se može uvidjeti da je konferencija u Pragu bila odlično izvedena i strukturirana te da su na njoj predavali vrsni stručnjaci i znanstvenici.

Ivan Badanjak

Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 54, Zagreb – Zadar 2012., 373 str.

Najnoviji broj *Radova*, časopisa *Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru*, objavljen je 2012. godine i sastoji se od dva dijela, *Znanstveni i stručni članci* (1-349) te *Osvrti i prikazi* (351-368). Prvi dio donosi dvanaest tekstova, od kojih je osam izvornih znanstvenih članaka dok ostatak čine pregledni članci. U ovom broju *Radova* prevladavaju članci koji se bave raznom problematikom iz povijesti ranoga novog vijeka, no nisu zanemarene niti teme koje kronološki spadaju u 19. i 20. stoljeće.

Dio *Znanstveni i stručni članci* započinje radom Krešimira Regana pod naslovom *Plemićki grad Kegalj (Kegaljgrad)* (1-34), a bavi se analizom utvrđenog sjedišta vlastelinstva na području srednjeg toka rijeke Zrmanje koje je izgradio Kegalj, rodonačelnik plemićke obitelji Keglević. Autor ističe kako među hrvatskim utvrdama Kegaljgrad predstavlja izuzetan primjer za proučavanje pojedinih građevinskih faza. Rad je popraćen sa 14 slikovnih priloga koje čine fotografije, ilustracije, tlocrti i povijesni zemljovid grada.

Nakon ovoga, slijedi rad autorice Marije Zanimović-Rumora naslovljen *Mjere za dužinu i površinu u Kotoru kroz stoljeća* (35-46). U tom se članku, na temelju postojećih rezultata hrvatske metrologije i autoričinih osobnih istraživanja pisanih arhivskih i tiskanih izvora te trgo-